

KIRKEVALGET 2015

LITURGI FOR LIKEKJØNNET EKTESKAP

Innhold

Side

2	Reformen «Felles ekteskapslov»
2	Barnekonvensjonen * Rett til mor og far
6	Medmor * Assistert befruktning til lesbiske
6	Farskapsutvalget
8	Surrogati * Midlertidig forskrift
8	Surrogati * Midlertidig lov
9	Adopsjonsinstituttet under press
10	Flere enn to foreldre
11	Reservasjonsdebatten
11	Totalitære regimer og barns rett til mor og far
13	Kjønn – Kjønnsførståelse og kjønnsidentitet
15	Nye kjønnsidentiteter
16	Bioteknologi og kommersielle drivere
17	Stålsettutvalget
18	Diskriminering?
20	Trosfrihet
21	Bispemøtets samlivsetiske utvalg
21	Politisk allianse
22	Konklusjon

Spørsmålet om liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap er et sentralt tema for kirkevalget i 2015.

Valget gjelder menighetsråd og bispedømmeråd. Landets 11 bispedømmeråd utgjør kirkemøtet, som igjen har avgjørelsesmyndighet om eventuell ny liturgi. Lokale nominasjonskomiteer har satt opp kandidatlistene. Personene på disse listene har forskjellige syn på likekjønnet ekteskap og andre temaer.

«Åpen folkekirke» er etablert med formål å få flertall for at det innføres liturgi for likekjønnet ekteskap i kirken. Åpen folkekirke stiller med egne lister i konkurranse med nominasjonskomiteenes lister. «Levende folkekirke» derimot, stiller ikke egne lister, men anbefaler kumulering av personer på nominasjonskomiteens lister.

REFORMEN FELLES EKTESKAPSLOV

Spørsmålet om liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap i Den norske kirke ble aktualisert etter at Stortinget i juni 2008 vedtok reformen «felles ekteskapslov», som trådte i kraft fra 1. januar 2009.

Navnet felles ekteskapslov ga inntrykk av at reformen kun handlet om ekteskapsloven, men det var en rekke lover som ble endret samtidig:

- **EKTESKAPSLOVEN** ble endret til å omfatte par av samme kjønn
- **ADOPSJONSLOVEN** åpnet for at homofile par kan adoptere barn
- **BIOTEKNOLOGILOVEN** åpnet for assistert befruktning til lesbiske par
- **BARNELOVEN** ga ikke-biologisk mor i det lesbiske paret juridisk foreldrestatus som medmor
- **PARTNERSKAPSLOVEN** ble opphevet

Alle ekteskapets rettsvirkninger var ivaretatt i den tidligere partnerskapsloven. Dette bekreftes ved følgende sitat fra regjeringens høringsnotat i 2007 til felles ekteskapslov:

I henhold til partnerskapsloven § 3 har registrering av partnerskap med de unntak som følger av § 4 dvs. adopsjon, samme rettsvirkninger som inngåelse av ekteskap. Bestemmelser i norsk lovgivning som omhandler ekteskap og ektefeller gjelder tilsvarende for registrert partnerskap og registrerte partnere.

Det fremgår av § 4 at adopsjonslovens regler om ektefeller ikke gjelder for registrert partnerskap, men at den ene registrerte partner likevel kan adoptere den andre partnerens barn, jf. adopsjonsloven § 5a annet ledd, ved såkalt stebarnsadopsjon. Denne adgangen for stebarnsadopsjon kom inn i loven ved lovendring i 2001.

Fra regjeringens høringsnotat i 2007 til felles ekteskapslov, pkt. 2.2 side 6:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/felles-ekteskapslov-pa-horing/id467527/>

Felles ekteskapslov endret rettsvirkningene som omhandlet barns juridiske relasjon til det likekjønnede paret. Bortsett fra navneendringen fra partnerskap til ekteskap, var det barns rettigheter som ble berørt.

Selv om reformen ble lansert, behandlet og oppfattet som en rettighetsreform for homofile, så var reformens innhold og omfang langt mer omfattende enn det begrensede perspektivet som preget mediedekningen og den offentlige debatten i forkant av Stortingets vedtak i juni 2008.

Vi ønsker her å vise omfang og konsekvenser av reformen felles ekteskapslov, og håper dette kan bidra til en mer opplyst debatt de siste dagene frem mot kirkevalget. Vi håper også at dette kan være til nytte for de som blir valgt til bispedømmerådene, og dermed også til det kommende kirkemøtet.

BARNEKONVENSJONEN • RETT TIL MOR OG FAR

Vi viser til Barnekonvensjonen artikkel 7.1

Barnet skal (...) ha rett til (...) å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem.

FNs konvensjon for barns rettigheter, fra artikkel 7, gjengitt på Barneombudets hjemmesider
<http://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/ hele-barnekonvensjonen/>

Konvensjonen uttrykker ikke eksplisitt at foreldrebegrepet som utgangspunkt er biologiske foreldre, men dette er grundig dokumentert i forarbeider og bakgrunnsdokumentasjon for barnekonvensjonen. Det er altså ikke korrekt når det hevdes at barnekonvensjonen ikke definerer foreldrebegrepet. Dette ble bekreftet av flere instanser i forkant av vedtaket om felles ekteskapslov.

Følgende to spørsmål ble stilt til aktuelle instanser høsten 2007:

1. Henviser barnekonvensjonens forståelse av foreldreskap til biologiske foreldre?
2. Vil en systematisert anvendelse av assistert befruktning for lesbiske par, jfr. ny ekteskapslov, komme i konflikt med artikkel 7.1?

En del mottok kun spørsmål 1. Her er svarene:

Danske UNICEF:

Umiddelbart opererer konventionen med det snævre familiebegreb dvs. kernefamilien og dermed de biologiske forældre. Der var en del international polemik omkring denne definition, da konventionen blev vedtaget i 1989, og jeg ved ikke, om det kan tænkes, at forskellige lande definerer "forældre" forskelligt.

Institut for menneskerettigheder i Danmark:

Efter min vurdering må forældrebegrebet som udgangspunkt forstås som de biologiske forældre. Af forskellige årsager kan forælderrollen erstattes af "legal guardians" (dødsfald m.v.), men udgangspunktet er de biologiske forældre (genetiske forældre, fødselsgivende moder, samt fader der påtog sig forælderrollen gennem samliv med moderen ved fødslen). Mange lande har foretaget en reservation til art. 7, så det er anbefalelsesværdigt at undersøge om dette er tilfældet, når man kigger på definitionen af forældre. Ved adoption eller sæddonation og hemmeligholdelse af fædrene ophav er Børnekomiteen kritisk overfor denne politik.

Komiteen har nævnt i Concluding Observations i forhold til sæddonation:

"Concerning the right of the child to know his or her origins, the Committee notes the possible contradiction between this provision of the Convention [art. 7] with the policy of the State Party in relation to artificial insemination, namely in keeping the identity of sperm donors secret" (Norway IRCO, Add. 23, para 10. See also Denmark IRCO, Add. 33, para 11).

Og i forhold til adoption:

"...With reference to art. 3 and 7 of CRC the Committee recommends that the State Party consider amending its legislation to ensure that information about date and place of birth of adopted children and their genetic parents are preserved and, where possible, made available to these

children upon request and when in their best interest.” (Georgia IRCO, Add. 124, paras. 38 and 39.m og andre)”

Som det kan se ser kritikken ved adoption noget mindre, men alligevel påpeges det.

Jeg mener ikke at de lande du nævner har foretaget reservation i forhold til art. 7. Norge udtalt kritik af andre landes reservation (eks. Iran).

Redd Barna - Norge:

Spørsmål 1: Artikkel 7 slår fast at barnet fra fødselen av har rett til å kjenne sine foreldre, så langt det er mulig. Det er i juridisk litteratur antatt at det artikkelen tar sikte på, er retten til kunnskap om sine biologiske foreldre. Retten til å kjenne sine foreldre som artikkel 7 gir barnet, gjelder bare "så lang det er gjørlig". Hva som er "gjørlig", vil bero på forholdene i det enkelte land.

Spørsmål 2: Under forarbeidende til barnekonvensjonen ble ikke kunstig inseminasjon diskutert. Det vil derfor være opp til hvert enkelt land å tolke artikkelen på dette punkt.

Sveriges Barneombudsman:

Jag har läst ditt e-postbrev med frågor föräldrabegreppet och dess betydelse enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Texten i artiklarna 7, 8 och 9 i konventionen utgår från det biologiska föräldraskapet. Det sociala föräldraskapet omnämns inte uttryckligen i barnkonventionens artiklar. I Unicefs Implementation Handbook betonas dock att begreppet "föräldrar" i artiklarna 7 och 8 ska tolkas att innefatta både genetiska, biologiska och psykologiska föräldrar.1[1]

Ett objektivt svar på hur assisterad befruktning ska värderas i enlighet med barnkonventionen bör du söka i Implementation Handbook eller i kommentarer och protokoll från Barnrättskommittén i Geneve, The UN Committee on the Rights of the Child.

Utenriksdepartementet i Oslo:

Hei, jeg kan dessverre ikke gi deg et kort svar på dette. Under følger en redegjørelse for teksten i artikkel 7. Da denne konvensjonsteksten ble opprettet, var det i utgangspunktet biologiske foreldre man hadde i tankene, for å sikre stabilitet for barn gjennom kunnskap om sitt opphav. Mange land ønsket å reservere seg mot teksten pga hemmelig adopsjon og beskyttelse for donorer. De viste også til at artikkel 9 handler om barnas rett til å ikke bli atskilt fra sine foreldre. Dermed ble teksten "as far as possible" inkludert.

I Norge, når det gjelder sæddonorer og anonymitet, trådte en bestemmelse i kraft i 2005 som slår fast at barn født etter assistert befruktning ved hjelp av donorsæd har ved fylte 18 år rett til å få opplysninger om sædgivers identitet. Endringene har sin bakgrunn i anbefalinger fra FNs barnekomite og en fornyet fortolkning av barnets rett til å kjenne sine foreldre etter barnekonvensjonens artikkel 7.1.

Barneombudet i Norge:

Angående barnekonvensjonen artikkel 7

Du stiller to spørsmål. For det første spør du om barnekonvensjonens forståelse av foreldreskap henviser til biologiske foreldre.

Artikkel 7 gir barnet så langt det er mulig rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem. Det fremgår ikke av bestemmelsens ordlyd om det her siktes til bare biologiske foreldre, eller om også andre som har en foreldrerolle omfattes. En vid forståelse av begrepet foreldre i artikkel 7 vil sammenfalle med slik det er naturlig å tolke begrepet i andre artikler i konvensjonen, eksempelvis artikkel 9 (om separasjon fra foreldre) og artikkel 10 (om familiegjening). Det sentrale i disse bestemmelsene er å skjerme barnet mot separasjon fra personer som innehar en foreldrerolle.

Man finner støtte for en slik tolkning av konvensjonen i Unicef Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child s. 117. Her fremgår det at begrepet "foreldre" i artikkel 7 har blitt forstått til både å inkludere biologiske foreldre, personer som rettslig sett anses å være foreldre ved fødsel (eksempelvis fedre som er gift med mor på fødselstidspunktet) og barnets sosiale foreldre (personer som har hatt omsorg som foreldre for et barn i barndommen). Det sentrale er med andre ord at barnet har hatt en tilknytning til personene som foreldre, og begrenser seg ikke til kun omfatte biologiske foreldre.

Du spør også om en systematisert anvendelse av assistert befruktning for lesbiske par vil komme i konflikt med artikkel 7 (1). Dette vil så vidt vi forstår være et spørsmål om artikkel 7 er til hinder for at myndighetene legger til rette for assistert befruktning fordi myndighetene dermed vil bidra til at barn fødes uten at det legges opp til at barnet skal ha en relasjon til den biologiske faren.

Barneombudet kan ikke se at det er av relevans i denne sammenheng om det er snakk om heterofile eller lesbiske par som får assistert befruktning. Spørsmålet knytter seg snarere til i hvilken grad artikkel 7 vil være til hinder for at man benytter anonyme sæddonorer. Ny bioteknologilov fra 2003 opphevet muligheten for å benytte anonyme sæddonorer i Norge.

Det ble i utarbeidelsen av loven lagt stor vekt på barnets rett til å kjenne sine foreldre etter barnekonvensjonen artikkel 7. Barn har dermed rett til å få vite sædgivers identitet når barnet fyller 18 år. Foreldre, både biologisk mor - og eventuell sosial far eller mor - har et særlig ansvar for å gi barnet mulighet til å kjenne sitt biologiske opphav.

Juridisk fagperson:

I forbindelse med utarbeidelsen av konvensjonen var ikke dette noe tema, og etter hva jeg er kjent med har heller ikke komiteen kommet med noen general comments (genrelle tolkningsuttalelser) vedrørende dette, - og det er dermed overlatt til den enkelte nasjonalstaten å avgjøre dette.

Når det gjelder assistert befruktning av den type som er tillatt i Norge,- inseminasjon (og relevant her) av donorsæd, så er det jo ikke lenger adgang til anonymitet etter bioteknologiloven slik det var før, og dette kan jo sees som et skritt i retning av din ønskede forståelse.

På den annen side må man jo ta med i betraktning at mange barn i tradisjonelle ekteskap ikke kjenner sitt korrekte biologiske foreldreskap, ettersom farskapet normalt fastsettes etter "pater est", altså avledet av ekteskap med mor, - dessuten, når det gjelder mor, så er hun etter norsk lov "kvinna som føder barnet". Dersom mor har vært i utlandet og mottatt donoregg så beskytter norsk lov altså et genetisk uriktig morskap.... Denne problemstillingen er altså uendelig bredspektret hvis man først analyserer den,- og det er spennende, men også ganske svimlende... Dette er store og vanskelige spørsmål og fint med alle slags innspill og meninger...

Det er godt dokumentert at reformen felles ekteskapslov og forholdet til barnekonvensjonens art 7.1 burde vært problematisert og diskutert. I stedet ble dette temaet unndratt offentlig debatt, og offentligheten la til grunn at saken omhandlet holdningen til homofile og deres rettigheter.

MEDMOR • ASSISTERT BEFRUKTNING TIL LESBISKE

Med felles ekteskapslov ble et nytt begrep med juridisk innhold etablert: Medmor.

Begrepet fremkommer i kjernesetningen for reformen felles ekteskapslov i den nye barnelovens § 4A:

Eit barn kan ikkje har både ein far og ei medmor.

Lov om barn og foreldre (barnelova) § 4A

<http://www.lovdatab.no/all/hl-19810408-007.html>

Et barn som er unnfanget ved assistert befruktning og sæddonasjon, vil ha den ene kvinnen i det lesbiske paret som biologisk mor. Den andre kvinnen, som har samtykket til assistert befruktning, blir medmor.

Stortinget vedtok altså å lovregulere barnets tap av retten til far.

FARSKAPSUTVALGET

Farskapsutvalget, som ble ledet av Aslak Syse, understreket at juridisk foreldreskap bør avklare så tidlig som mulig. Denne presiseringen kan være argument for å sikre juridisk foreldreskap også etter assistert befruktning som fratar barnet relasjonen til biologiske foreldre.

Farskapsutvalget understreket imidlertid at dette må avveies mot andre hensyn, og fremhever i den sammenheng særlig vernet mot menneskehandel. Se bl.a følgende sitater fra utvalget:

Utvalget har vurdert hvilke regler som bør gjelde ved fastsettelse av farskap, morskap og medmorskap for barn som er født som et resultat av assistert befruktning i utlandet. I den forbindelsen finner utvalget det ikke riktig å tilpasse de norske lovreglene om foreldreskap for å legge forholdene bedre til rette for at personer bosatt i Norge skal benytte seg av tilbud andre steder i verden som ikke er tillatt her i landet.

Farskapsutvalgets rapport, side 14:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Hensynet til barnets beste må være et overordnet hensyn både ved utformingen og ved tolkning og anvendelse av prinsippene for etablering og endring av foreldreskap. Utvalget har lagt til grunn at det rettslige foreldreskap for et barn bør sikres så tidlig som mulig, samtidig som det skal være regler som beskytter mot utnyttelse av og handel med barn.

Farskapsutvalgets rapport Side 13

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Utvalget har lagt vekt på at barne- og adopsjonslovgivningen i minst mulig grad skal legge til rette for omgåelse av reglene i bioteknologiloven ved at personer bosatt i Norge får utført assistert befruktning i andre land med mer liberal lovgiving. Samtidig har utvalget lagt vekt på at barn som har blitt til ved assistert befruktning som ikke er tillatt i Norge, sikres best mulig juridisk. Dette gjelder både med hensyn til kontroll av identitet og sikring av at barnet ikke er kidnappet eller gjenstand for handel, samt mulighet for etablering av juridisk tilknytning til to foreldre tidligst mulig.

Farskapsutvalgets rapport Side 23

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Hensynet til barnet beste kommer også inn når moren selv er barn eller mindreårig. Det er en internasjonal utfordring å forhindre at barn utnyttes som surrogatmødre og/eller gjennom medisinsk uforsvarlig eggdonasjon. Internasjonal handel med barn er straffbart og i strid med menneskerettighetene. Men det kan være en vanskelig, og noen ganger en hårfin balanse mellom det å betale for tjenester/dekke utgifter på den ene siden og det å betale for barnet på den andre siden. Dette er også en problematikk i forbindelse med internasjonal adopsjon.

Farskapsutvalgets rapport Side 34

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Barn som vokser opp i Norge, kan ha blitt unnfanget ved metoder som ikke er tillatt etter det norske regelverket om bioteknologi. Barn har ingen 2 Council of Europe, Ad hoc Committee of experts on progress in the biomedical sciences (CAHBI) i perioden 1985 1987, prinsipp 15, punkt 2 og 4. NOU 2009: 5 85 Farskap og annen morskap Kapittel 11 innflytelse på omstendighetene rundt sin tilblivelse og bør ivaretas av regelverket uavhengig av måten de er konsipert på. Barns særlige behov for trygghet og stabilitet bør tillegges betydelig vekt. Det bør videre vektlegges at regelverket skal sikre at det ikke skjer bortføring av eller handel med barn.

Farskapsutvalgets rapport Side 84 -85

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Det vil uthule adopsjonsinstituttet og kunne åpne for handel med barn, dersom man skulle anerkjenne foreldreskap direkte på bakgrunn av en avtale om surrogatmorskap

Farskapsutvalgets rapport Side 85

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Farskapsutvalgets klare advarsler er ikke tatt til følge av myndighetene i årene etter at utvalgets rapport ble presentert i mars 2009. Det er tvert imot lagt til rette for at å anerkjenne foreldreskap direkte med bakgrunn i avtalen om surrogati. Dette dokumenteres ved følgende:

MIDLERTIDIG FORSKRIFT: Midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet for barn født av surrogatmor i utlandet

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/midlertidig-forskrift-om-ankjennelse-a/id683384/>

<http://www.lovdatab.no/for/sf/bl/bl-20120523-0446.html>

MIDLERTIDIG LOV: Midlertidig lov om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet

<https://lovdatab.no/dokument/NL/lov/2013-03-08-9?q=surrogati>

SÆRREGLENER FOR ADOPSJON: Som det fremgår av avsnittet om adopsjon ovenfor, så foreslår regjeringen i §13 i forslag til ny adopsjonslov, særregler for adopsjon av barn som er født ved assistert befruktning etter metoder som ikke er lov i Norge.

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, forslag til ordlyd i ny §13 i adopsjonsloven, side 419

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000dddpdfs.pdf>

Se mer om den midlertidige forskriften, loven og forslaget til ny adopsjonslov i det etterfølgende:

SURROGATI • MIDLERTIDIG FORSKRIFT

Regjeringen vedtok i mai 2012 en midlertidig forskrift om etablering av farskap for barn født av surrogatmor i utlandet. Dette fremkommer av forskriftens § 1 om virkeområde:

Forskriften gjelder en midlertidig adgang til å anerkjenne farskap til barn som oppholder seg i Norge når barnet er født av surrogatmor i utlandet og farskapet også er fastsatt i utlandet.

Surrogatarrangement etablert ved tvang omfattes ikke.

Midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap for barn født av surrogatmor i utlandet

<http://www.lovdatab.no/for/sf/bl/bl-20120523-0446.html>

Den midlertidige forskriften anerkjente farskap i Norge på bakgrunn av dom eller administrativ avgjørelse i utlandet, uten å forutsette at farskapet var sammenfallende med biologisk farskap.

Forskriftens hjemmel var barnelovens § 85, som regulerer Norge skal legge til grunn fastsettelse av farskap eller medmorskap etter utenlandsk lov. Barnelovens § 85 forutsetter imidlertid at godkjenning av farskap fastsatt i utlandet ikke skulle komme i konflikt med farskap fastsatt etter lovens §§ 6 og 7, som omhandler biologisk farskap. Dette vesentlige premisset var ikke med i den midlertidige forskriften.

Vi mener at den midlertidige forskriften gikk utover det barnelovens § 85 gir hjemmel for.

Forskriften hadde midlertidig varighet og forutsatte søknad om farskap innen 1 januar 2014.

SURROGATI • MIDLERTIDIG LOV

Stortinget vedtok i februar 2013 en «midlertidig lov om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet surrogati», som trådte i kraft 8. mars 2013. Loven oppheves 31. desember 2015.

Loven gir juridisk foreldreskap til han eller hun som har hatt ønske om å oppfostre barnet sammen med barnets far, og har inngått avtale med surrogatmor i utlandet.

Formålet med loven er av hensyn til barnets beste å gi en midlertidig adgang til å overføre foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet for de tilfeller som omfattes av § 2.

Loven gjelder ikke overføring av foreldreskap der avtalen med surrogatmor er inngått under tvang.

Midlertidig surrogatlov i utlandet § 1

<http://www.lovdata.no/all/hl-20130308-009.html>

Med den midlertidige forskriften kunne det etableres farskap på bakgrunn av dom eller administrativ avgjørelse i utlandet, uten forutsetning om at farskapet var sammenfallende med biologisk farskap.

Med den midlertidige loven kunne partner til den som hadde fått anerkjent farskap etter forskriften også få overført foreldreskap.

I kombinasjon etablerte den midlertidige forskriften og den midlertidige loven en juridisk konstruksjon som i praksis legaliserte surrogati i Norge, med det forbehold at avtalen om surrogati ble gjennomført utenfor Norge. Konstruksjonen åpnet for juridisk foreldreskap hjemlet i avtalen om surrogati, uavhengig av biologisk foreldreskap.

Barnelovens § 2 regulerer at den som føder barnet er barnets mor. Den midlertidige surrogatloven opphever denne bestemmelsen:

Ved overføringen av foreldreskapet får barnet samme rettsstilling til faren og søkeren som om det hadde vært deres felles barn. Søkeren får ved overføringen foreldreansvar for barnet med mindre faren og søkeren avtaler noe annet. Samtidig faller rettsforholdet til surrogatmoren og hennes slekt bort. Rettsvirkningen inntreffer fra vedtakstidspunktet.

Midlertidig surrogatlov i utlandet, fra § 2

<http://www.lovdata.no/all/hl-20130308-009.html>

ADOPSJONSINSTITUTTET UNDER PRESS

Adopsjon er regulert i lov og forskrift som sikrer forsvarlig saksbehandling og ivaretar barnets beste.

Forslag til ny adopsjonslov var på høring tidligere i 2015. Det foreslås særregler som sikrer adopsjon av barn som er født av surrogatmor:

I tillegg foreslår Adopsjonslovutvalget at det skal være en forutsetning for at en søknad om adopsjon skal kunne behandles etter utkastet til § 13, at den assisterte befruktningen er foretatt i utlandet, og at den ikke er tillatt i Norge.

Bestemmelsen er ikke ment å bidra til å avklare situasjonen dersom noen lykkes med å foreta en assistert befruktning i Norge med metoder som er ulovlige her.

Utvalget trekker dette skillet fordi personer som reiser utenlands, ikke bryter nasjonale regler når de benytter seg av metoder for assistert befruktning som er tillatt i det konkrete landet

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov side 133

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000ddd.pdf>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har i brev til Bufetat, Skatteetaten og Arbeids- og velferdsetaten gitt en orientering om gjeldende rett og saksbehandling i saker om surrogati. Her skriver departementet at «det sentrale i disse sakene vil derfor være barnets behov for to juridiske foreldre» og tilkjenner dermed at en ikke vil stille samme krav til oppfostringstid som ved ordinære stebarnsadoptionsjoner. Videre skriver departementet at en slik søknad vil «kunne behandles raskt».

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov side 397

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000dddpdfs.pdf>

Den ene ektefellen kan med samtykke fra den andre ektefellen adoptere dennes barn som er unnfanget ved en metode for assistert befruktning i utlandet selv om denne ikke er tillatt i Norge. Det er et vilkår at metoden er tillatt i landet der barnet er unnfanget. Søkeren må dokumentere at søkeren og ektefellen forut for unnfangelsen hadde et felles ønske om å oppfostre barnet sammen. Avtale, utenlandsk dom eller administrativ avgjørelse som dokumenterer slikt ønske, må fremlegges. Er barnet født av en surrogatmor, skal avtalen med surrogatmoren være inngått både av søkeren og dennes ektefelle. Søkeren skal legge frem opplysninger som gjør at surrogatmoren kan identifiseres. En søknad om å adoptere etter denne bestemmelsen skal fremmes innen 6 måneder etter at barnet er født. Reglene i § 12 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, forslag til ordlyd i ny §13 i adopsjonsloven, side 419

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000dddpdfs.pdf>

Regjeringens side med NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, og høringen finner du her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Horing---NOU-20149-Ny-adopsjonslov/id2342829/>

Det grunnlaget for ny forståelse av foreldreskap som ble lagt ved reformen felles ekteskapslov, legger nå grunnlag for særregler for adopsjon av barn som er unnfanget ved assistert befruktning etter metoder som ikke er lov i Norge. Teamet er fraværende i debatten foran kirkevalget.

FLERE ENN TO FORELDRE

Som følge av felles ekteskapslov, eggdonasjon, surrogati og utvidelse av assistert befruktning, vil det være barn som lever med andre foreldrekonstellasjoner enn det tradisjonelle mor, far, barn.

Flere voksenpersoner kan være involvert, eventuelt også som omsorgspersoner. Denne realiteten ligger bak politiske krav, også i Norge, for at barn kan ha flere enn to foreldre.

California vedtok høsten 2013, ved guvernør Jerry Brown, loven som kan gi barnet flere enn to foreldre.

<http://www.cbn.com/cbnnews/us/2013/October/California-Family-Law-Allows-More-than-Two-Legal-Parents--/>

LLH skriver i sitt prinsippprogram at de «mener norsk lov skal være tilpasset det faktum at mange barn vokser opp med flere enn to voksne som tar felles ansvar for barnets oppvekst».

http://llh.no/filestore/Dokumenter_LLH_Sentralt/Styrende_dokumenter/-/Prinsippprogram2012-2014.pdf

Det er åpenbart kun tidsspørsmål før det foreligger formelle utredninger og lovforslag om flere enn to juridiske foreldre for barn også i Norge. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har følgende forklaring av begrepet «regnbuefamilier» på sine hjemmesider:

Regnbuefamilie er en fellesbetegnelse for mange ulike familiekonstellasjoner med lesbiske, bifile og homofile foreldre. Det kan bety en familie der foreldrene er av samme kjønn, men også mer alternative familieformer, for eksempel der to lesbiske og to homofile menn har bestemt seg for å være foreldre sammen, to kvinner som deler omsorgen med barnets far, eller der to menn får barn med en kvinne og alle tre skal være omsorgspersoner for barnet.

http://www.bufdir.no/lhbt/LHBT_ordlista/R/Regnbuefamilie/

RESERVASJONSDEBATTEN

Etter regjeringensskiftet i 2013 ble fastlegers og helsepersonells reservasjonsrett/mulighet debattert. Reservasjonsdebatten omhandlet stort sett kun abort, men utgangspunktet var Stortingets vedtak av felles ekteskapslov, som omfattet anmodningsvedtak nr. 614 av 19. juni 2008:

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det legges til rette for at helsepersonell som av samvittighetsgrunner ønsker det i enkelttilfeller, skal kunne fritas fra å utføre eller assistere ved assistert befruktning.

Rådet for legeetikk støttet reservasjonsmuligheten med henvisning til de etiske reglene for leger.

Ved brev datert 23. september 2010 til Helse og omsorgsdepartementet, krevde LLH, Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner at det opprettes en forskrift for reservasjonsretten.

LLH avviser at tolkning av reservasjonsretten skal overlates til den enkelte lege, kommune eller Rådet for legeetikk. De krevde at tolkningen som Rådet for legeetikk har gjort ble avvist av departementet.

I Rundskriv I-4/ 2011 imøtekom Helse- og omsorgsdepartementet kravet fra LLH.

https://www.regjeringen.no/contentassets/a9f103ad33c64913ad0fb2285cadb9ca/rundskriv_reservasjon_i-4-2011.pdf

Forslaget fratok fastleger den reservasjonsmulighet som Stortinget vedtok for helsepersonell.

Debatten om reservasjon fokuserte kun på abort, og endte med at regjeringen endret fastlegeforskriften og abortforskriften. Konstruksjonen som ble etablert i avtale med KrF, var at fastleger ikke lenger skal henvise til abort, men sende krav om abort til spesialisthelsetjenesten.

Reservasjonsmuligheten som hadde eksistert siden abortloven ble dermed opphevet. Utgangspunktet, som var reservasjon mot henvisning til assistert befruktning som fratok barnet retten til far, fikk ingen oppmerksomhet. Denne stortingsvedtatte reservasjonsmuligheten forsvant med rundskriv 1-4/ 2011.

TOTALITÆRE REGIMER OG BARNES RETT TIL MOR OG FAR

Samfunnet har rett og plikt til å sikre barnets beste, også når dette betyr at andre personer enn de biologiske foreldrene må overta omsorgen, foreldreansvaret og evt også det juridiske foreldreskapet.

Noe helt annet er reformer og lovgivning som legger til rette for at barn kan planlegges, unnfanges og fødes med det formål å bli overlatt til andre foreldre enn sine biologiske foreldre.

Et slikt system og lovgivning gir dessverre forbindelseslinjer til totalitære regimer. Her er noen eksempler på regimer som har omdefinert barnets rett til sine foreldre:

SPANIA: I 1940 utstedte Franco et dekret som sa at staten skulle overta ansvaret for barn dersom det var fare for deres moralske oppdragelse. Foreldre som var republikanere og på venstresiden var utsatt. Franco etablerte Auxilio Social som drev barnehjem og katolske skoler over hele Spania. Et instrument for fascistregimet. Barn ble tatt fra foreldrene. I 1943 var det 12.000 barn i disse institusjonene. Andre ble adoptert bort til fascistiske sympatisører.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Tok-barna-fra-Francos-fiender-5576557.html>
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Spanias-stjalne-barn-6852091.html>

ARGENTINA: I Argentina har "Mødrene på Maiplassen" synliggjort smerten etter militærjuntaen fra 1976 – 1983, da mange barn forsvant.

I tiden etter diktaturet har det blitt funnet ventelister for militære familier som ønsket å adoptere barn som ble født i de hemmelige fengslene, og man vet at regimet hadde en plan for systematisk bortføring av barn.

Det finnes ikke offisielle registre, men hvert år dukker det opp saker om barn som ble født av politiske dissidenter i regimets fengsler, og som ble adoptert bort til tilhengere av regimet.

Ifølge Mødrene på Plaza de Mayo ble omkring 500 barn født diktaturets fengsler. Det arbeides for å finne disse barna og gjenforene dem med sin biologiske familie.

Bergens Tidende skrev i 2006 at det da hadde lyktes å finne 82 barn, takket være den omfattende etterforskningen i regi av de etterlatte. Victoria Montenegros kamp for å finne sine rette foreldre er omtalt av New York Times skrev i oktober 2011.

https://snl.no/M%C3%B8drene_p%C3%A5_Maiplassen
<http://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2014/barnebarna-som-kom-tilbake/>

SOVJET: I den sovjetiske unionsloven av 1968 som omhandlet "Grunnlag for ekteskaps- og familielovgivning i SSSR og unionsrepublikkene 1968" het det i artikkel 18: "Foreldrene er forpliktet til å oppdra sine barn i overensstemmelse med moralkoden hos kommunismens grunnleggere". Artikkel 19 inneholdt forholdsregler om tap av foreldreretten når foreldrene motsatte seg bestemmelsene.

Fra boken «Tro som trosser KGB», Hermann Hartfeld, Lunde forlag 1988, side 212

Kommunistene, generalene og fascistene hadde noe felles: De mente at staten kunne vedta andre kriterier for foreldreskap enn at barnets biologiske mor og far som utgangspunkt er barnets foreldre.

Også i Norge finnes det historie vi ikke lenger er stolte av. Overgrepene mot taterne er dokumentert. Tatere ble fratatt barn frem til åttitallet. Alf Marinius Olafsen (55) og Anne Grete Kommedal ble fratatt sitt barn rett fra barsel i 1988, skrev utrop.no i 2008 ved utgivelse av boken «Nasjonens barn».

<http://www.utrop.no/14824>

I sommer kom utredningen NOU 2015: 7 Assimilering og motstand. Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag. Det siteres fra innledningskapitlet:

En feilslått og nedbrytende politikk:

Taterne-/romanifolket ble på 1900-tallet utsatt for en hardhendt assimileringpolitikk fra norske myndigheter. Politikken kom til uttrykk gjennom lover og forordninger som til dels hadde et diskriminerende formål, og en klart diskriminerende virkning. Dette skapte negative fordommer om folkegruppen som har ført til frykt og mistillit mellom den og storsamfunnet. Denne politikken både har hatt og har fremdeles store konsekvenser for taterne/romanifolket.

Politikken rettet seg særlig mot to områder: omsorgsovertagelse av barn og tvungen bosetting. Staten overlot i all hovedsak gjennomføringen til den private organisasjonen Norsk misjon blant hjemløse ('Misjonen'). Fra 1907 til 1986 ble Misjonen i praksis enerådende på dette feltet, og offentlige instanser fikk instruks om å samarbeide med den. Selv om Misjonen også var en pådriver i å definere målgruppen og utforme politikken, konkluderer utvalget med at den utførte sitt arbeid på vegne av staten. I tillegg finner utvalget at det var et nært samarbeid mellom Misjonen og kommunale myndigheter når det gjaldt omsorgsovertagelse av barn og bosetting.

NOU 2015: 7 Assimilering og motstand, innledningskapitlet en feilslått og nedbrytende politikk

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4298afb537254b48a6d350dba871d4ce/no/pdfs/nou201520150007000dddpdfs.pdf>

Hva tilsier at dagens norske begrunnelse for å frata barnet retten til biologisk mor og far vil ha større legitimitet i et historisk perspektiv? Er det eneste avgjørende at de voksne personene som er implisert har sluttet seg til de inngåtte avtalene? Hvem har spurt barnet?

I Norge har reformen felles ekteskapslov lagt avgjørende som basis og plattform for en utvikling der kriteriene for farskap, morskap og foreldreskap endres.

Vi understreker at barn som lever med andre juridiske foreldre enn sine biologiske foreldre skal ha aksept, anerkjennelse og bekreftelse for sin familie som alle andre.

Vårt politiske engasjement må ta hensyn til at barn som lever i andre familieformer enn den tradisjonelle kjernefamilien ikke skal problematiseres eller anfektes.

Vi mener likevel at det er en plikt å representere motforestillinger til de reformene som nå vinner fremgang i Norge og den vestlige verden.

Vi avviser en lovgivning og liturgi som legger til rette for og legitimerer at barn kan planlegges, unnfanges og fødes med det formål å bli gitt / solgt bort fra omsorgen fra sine biologiske foreldre.

KJØNN – KJØNSFORSTÅELSE OG KJØNSIDENTITET

Felles ekteskapslov endret statens forståelse av familie, ekteskap, foreldre, kjønn og forplantning. Med reformen ble det lagt et grunnlag for ytterligere endringer av språkets og begrepens juridiske innhold.

Helse- og omsorgsdepartementet har sendt på høring forslag til lov om endring av juridisk kjønn.

https://www.regjeringen.no/contentassets/6a6a1ba1395f48a3ba5aa3c1f2536582/horingsnotat_forslag_til_ny_lov_om_endring_av_juridisk_kjonn.pdf

Frist for å kommentere forslaget er 15 november 2015.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-lov-om-endring-av-juridisk-kjonn/id2423028/>

Lovforslaget etablerer «juridisk kjønn» uavhengig av biologisk kjønn. Her er lovforslagets ordlyd:

§ 1 Med juridisk kjønn menes det kjønn en person er registrert med i Folkeregisteret

§ 2 Person som er bosatt i Norge og som opplever å tilhøre det andre kjønn enn det vedkommende er registrert med i Folkeregisteret, har rett til å få endret sitt juridiske kjønn.

§ 3 En person som har endret sitt juridiske kjønn, kan endre tilbake til sitt tidligere juridiske kjønn etter reglene i § 2.

§ 4 Barn som har fylt 16 år kan selv søke om endring av juridisk kjønn. Barn mellom 7 og 16 år må søke om endring av juridisk kjønn sammen med den eller de som har foreldreansvar. Søknad om endring av juridisk kjønn for barn under 7 år fremmes av den eller de som har foreldreansvar for barnet. Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt er om det saken gjelder, skal informeres og gis mulighet til å uttale seg før søknaden fremmes. Det er et vilkår for endring at barnet har en medfødt usikker somatisk kjønnsutvikling. Søker må legge frem dokumentasjon fra helsepersonell på tilstanden.

§ 5 Søknad om endring av juridisk kjønn behandles av skattekontoret (folkeregistermyndigheten). Skattekontorets vedtak i sak om endring av juridisk kjønn kan påklages til Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

§ 6 Det juridiske kjønn skal legges til grunn ved anvendelsen av andre lover og forskrifter. Det kroppslige kjønn skal likevel legges til grunn dersom det er nødvendig for å etablere foreldreskap og foreldreansvar etter barneloven. En person som endrer sitt juridiske kjønn vil beholde rettigheter og plikter som følge av farskap, morskap eller medmorskap. En person som har endret sitt juridiske kjønn uten å gjennomgå kjønnsbekreftende behandling, opparbeider seg rettigheter og plikter knyttet til svangerskap og fødsel basert på sitt kroppslige kjønn.

§ 7 Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven.

Forslagets § 8 viser til nødvendige endringer i navneloven og bioteknologiloven.

Kriteriene for samfunnets forståelse av kjønn frakobles biologi og individualiseres. Gammeldagse kjønnsstereotyper gis ny legitimitet som kriterier for individuell usikkerhet om kjønnsidentitet.

Forslaget om lov om endring av juridisk kjønn er ikke programfestet i denne stortingsperioden av noen av regjeringspartiene. Heller ikke i regjeringsplattformen eller samarbeidsavtalen mellom Høyre FrP, Venstre og KrF. Vi finner kun forslaget i Arbeiderpartiets program. Regjeringen Høyre / FrP fremmer og gjennomfører opposisjonens politikk i denne saken.

NYE KJØNNSIDENTITETER

De siste tiårene har oppmerksomheten om forskning på kjønn og seksualitet økt i offentligheten. Kjønnforskningen har etter vår vurdering et uttalt politisk program, som står i motsetning til anerkjente prinsipper for hva som er vitenskapelig anerkjente metoder for utvikling av ny kunnskap og teori.

Da Norges forskningsråd i 2008 markerte avslutningen av kjønnsforskningsprogrammet 2001 – 2007, oppsummerte programstyret kjønnforskningen som grunnlag for feminisme og politikkutforming og at forskning er viktig for å forstå den sosiale konstruksjonen av kjønn.

Programplanen fra 2001 opplyser at kvinne- og kjønnforskningen har endringsambisjoner som innebygd eksplisitt perspektiv og skal være en drivkraft for samfunnsdebatten. Forskning som premiss for politikk skal stille spørsmål som: Hva er kjønn? Hvordan skapes kjønn? Hvordan blir kjønn til forskjell?

Her er noen sitater fra programplanen:

- *Programstyret ønsker å oppmuntre til prosjekter som utvikler og utfordrer eksisterende begreper, perspektiver og teorier*
- *Kvinne- og kjønnforskningen har hatt en eksplisitt målsetting om å bidra til endring på mange plan, og det nye programmet skal inngå i denne tradisjonen*
- *Behovet for grunnleggende og kritisk kjønnforskning med tanke på politikkutforming og sosial og kulturell utvikling både lokalt og nasjonalt er stort*
- *Kjønnsrelatert forskning har bidratt til sosial og kulturell endring gjennom kritisk å stille saker på den offentlige dagsorden, ved å utvikle kunnskapsgrunnlag for politiske reformen, ved å arbeide for frigjøring og likestilling*
- *Problematismen av kjønns- og seksualitetskategoriene utgjør en viktig begrunnelse for å satse på en bred og flerfaglig forståelse av kjønnforskning. I dette feltet møtes spørsmål om identitet og rettigheter*

Programplan for kjønnsforskningsprogrammet 2001 – 2007,

Fra boken "Kjønnforskning, Universitetsforlaget 2006" siterer vi fra en artikkel av Heidi Eng:

- En naturvitenskapelig forståelse av kjønn og seksualitet dannet den kunnskap om kvinne og mann, homoseksuell og heteroseksuell, som homoforskningen, queerforskningen og kjønnforskningen tok avstand fra og problematiserte.

- Det er også en politisk parallell til kjønnforskningen som et fagfelt tett knyttet til det feministiske prosjektet sitt ønske om endring, som ligger som en drivkraft i forskningen. Homoforskningen har som nevnt utviklet seg i et nært forhold til et homopolitisk miljø, akkurat slik kjønnforskningen ofte kan brukes i en politisk likestillingskamp. Feministisk teori, forskning og politisk aktivisme kan derfor gå hånd i hånd med homoforskningen, slik som den gjør med kjønnforskningen

Boken «Kjønnforskning», Universitetsforlaget 2006

I Forening for kjønnsforsknings høringsuttalelse til NOU 2012: Politikk for likestilling står det blant annet:

I utredningen kommer særlig kjønnsforskningens økende fokus på flerdimensjonalitet fram. Dette er et godt eksempel på hvordan perspektiver fra forskning har videreutviklet norsk likestillingspolitikk på en svært samfunnsrelevant måte

NOU 2012: 15: Politikk for likestilling

<https://www.regjeringen.no/contentassets/acf92db57c0542c1996b9f821b13ebbe/no/pdfs/nou201220120015000ddd/pdfs.pdf>

Høringsuttalelse fra Forening for kjønnsforskning

https://www.regjeringen.no/contentassets/7bcfdb7681954db8a5abe4d672e9fb85/forening_for_kjonnforskning.pdf

Dette illustrerer kjønnsforskningens politiske program.

Spesielt blir dette tydelig i den radikale retningen som kaller seg for *Skeiv teori*. *Skeiv teori* er basert på en teori om at kjønn er sosialt konstruert og kun er språklige bilder som ikke viser til biologisk virkelighet.

I boken Homo/hetero spissformulerer Nils Axel Nissen det slik: «*Hvorfor kan ikke en mor være en far, og en far være en mor*». Det finnes mindre radikale deler av kjønnsforskningen, men felles for de fleste forskerne, er et ønske om å endre våre «fordommer» om kjønn og seksualitet.

Det er også verdt å merke seg at grupper som kjemper for offentlig aksept av sin seksuelle orientering i tillegg til homofile nå stadig utvides med nye grupper (transseksuelle, bifile og panseksuelle (mennesker som tenner både på menn, kvinner og transeksuelle). Likestillingsretorikken som har blitt ført i forhold til likekjønnede par, vil trolig bli brukt som brekkstang også for ytterligere liberalisering av lovverket.

Innenfor kjønnsforskningen har man funnet to holdninger til kjønnsnøytral ekteskapslov. Enkelte har hevdet, i tråd med 68-ernes feministiske kritikk, at ekteskapet er en institusjon som bidrar til å fastholde tradisjonelle kjønnsrollemønstre. Andre har ment det som åpenbart er valgt strategi, at ekteskapet bør inkludere homofile og at nyorienteringen er et nyttig redskap for målet om å oppheve heteronormen.

Når et forskningsmiljø, med uttalte politiske ambisjoner, legger mye av premissene for den reformen som nå er iverksatt, ville det være naturlig at disse premissene blir synliggjort.

Politikerne har ikke fått kritiske spørsmål fra en presse som har akseptert likestillingsargumentet uten å kritisk vurdere det ideologiske grunnlaget for reformen.

BIOTEKNOLOGI OG KOMMERSIELLE DRIVERE

Moderne bioteknologi i allianse med kommersielle drivkrefter og aktører skaper nye muligheter og markeder for hvordan mennesket kan organisere sitt samliv og forplantning.

Nye muligheter for markedsbasert menneskelig forplantning trenger en teoretisk begrunnelse og legitimitet. Denne begrunnelsen gis ved en politisk argumentasjon mot diskriminering av homofile og referanse til teoriene som opphever kjønnskategoriene. Det er naivt å ikke erkjenne at det også utøves press for en teologisk legitimering av opphevelsen av kjønnskategoriene.

Når kjønnskategoriene mann og kvinne oppheves, kan seksualiteten frigjøres fra forplantingen, og dyrkes uavhengig av kjønnskategoriene. Vi hevder ikke at forplantningen alene er seksualitetens drivkraft eller at lyst og begjær er fraværende i en tradisjonell seksualitet.

Det er lange filosofiske og teologiske tradisjoner som bygger opp under seksualitetens doble formål: å sette barn til verden og tjene til glede og dypere fellesskap mellom ektefellene.

Dette doble formålet settes ikke til side om ektefellene ikke kan eller ønsker å få barn. Dette ekteskapet er ikke noe mindreverdige i forhold til et ekteskap der barn blir satt verden. Formålet sier bare noe om hvilket potensiale seksualiteten har i et ekteskap mellom én mann og én kvinne.

Vårt poeng er at bioteknologi og kommersielle drivkrefter må reguleres.

Statens regulering av familien må fortsatt ha som utgangspunkt at barnet skapes i samlivet mellom mann og kvinne, og at samme mann og kvinne som utgangspunkt er barnets foreldre. Barnets rettigheter må fortsatt omfatte retten til vokse opp med omsorgen fra begge biologiske foreldre.

STÅLSETTUTVALGET

Felles ekteskapslov ble vedtatt uten å pålegge vigselsplikt for trossamfunn som har vigselsmyndighet.

Ekteskapslovens §§ 13 og 16 regulerer at kirkelig vigsler har reservasjonsrett, og at ekteskap inngått i Den norske kirke er ugyldig dersom det ikke er fulgt liturgi fastsatt av kirkemøtet.

<http://www.lovdata.no/all/tl-19910704-047-004.html#13>

Stålsettutvalgets flertall, NOU 2013:1, anbefalte sivil ekteskapsinngåelse som generell ordning:

Sivil ekteskapsinngåelse er, etter disse medlemmers mening, nødvendig for å tydeliggjøre at det er sivil lovgivning og ikke en teologisk forståelse som regulerer ekteskap, avtaler om ektepakt, foreldreansvar, meglings, skilsmisse, bodeling, arv og andre økonomiske forhold som for eksempel gjensidig forsørgelsesplikt i det norske samfunnet. Dagens ordning, hvor vigselsretten utøves av tros- og livssynssamfunnene, kan reise tvil om staten dermed legitimerer diskriminering av for eksempel homofile eller kvinner.

NOU 2013: 1, side 205

<https://www.regjeringen.no/contentassets/eecd71cd8f2a4d8aabdf5a7742e96b4d/no/pdfs/nou201320130001000dddpdfs.pdf>

Mindretallet gikk inn for at tros- og livssynssamfunnene skal beholde vigselsmyndigheten, men mindretallets begrunnelse imøtegår ikke flertallets begrunnelse for å frata trossamfunnene vigselsmyndighet. Mindretallet aksepterer flertallets premisser:

Disse medlemmer ser at det er utfordringer knyttet til forholdet mellom vigslernes nektingsrett basert på deres religionsfrihet, og prinsippene om likebehandling og ikke-diskriminering, spesielt med hensyn til par av samme kjønn. Delegert offentligrettslig myndighet kan tolkes som en legitimering av enkelte trossamfunns interne familierett, noe som kan gå ut over retten til skilsmisse og likestillingen mellom kjønnene. Enhver vigsel med offentligrettslig virkning i tros- og livssynssamfunnene forplikter imidlertid tros- og livssynssamfunnene til å anerkjenne norsk ekteskapslovgivnings gyldighet.

NOU 2013: 1, side 206

<https://www.regjeringen.no/contentassets/eec71cd8f2a4d8aabdf5a7742e96b4d/no/pdfs/nou201320130001000dddpdfs.pdf>

Både det siterte, og utredningsteksten for øvrig på sidene 200 - 208, legger til grunn at trossamfunnenes delegerte myndighet til å foreta vigslar står i motsetning til likestilling og ikke-diskriminering:

Det kan argumenteres med at når religiøs vigsel på denne måten faktisk ikke er like åpen for alle, selv ikke for dem som tilhører et tros- eller livssynssamfunn, bør grunnleggende prinsipper om likebehandling og ikke-diskriminering tilsi at ingen bør ha anledning til å inngå ekteskap på denne måten.

NOU 2013: 1 side 202

<http://www.regjeringen.no/pages/38186391/PDFS/NOU201320130001000DDDPDFS.pdf>

Momentene anført ovenfor knyttet til likestilling og ikke-diskriminering av blant annet kvinner, skilte, homofile og lesbiske, har sin motsats i vigslernes rett til å nekte å vie et par, slik det er regulert i ekteskapsloven § 13:

NOU 2013: 1 side 203

<http://www.regjeringen.no/pages/38186391/PDFS/NOU201320130001000DDDPDFS.pdf>

Det hadde vært naturlig om Sturla Stålsett kunne avklare hva han egentlig mener om Den norske kirkes vigselfordning: Mener han at kirken skal fratas sin vigselfmyndighet, slik han gikk inn for da han ledet Stålsettutvalget, eller mener han at kirken bør endre sin vigselfpraksis, slik han som leder for Åpen Folkekirke hevder. Eller mener han at kirken bør fratas sin vigselfmyndighet dersom den ikke endrer sin vigselfpraksis i samsvar med den praksis han ønsker?

DISKRIMINERING?

Det er feil å hevde at den kristne kirkens ekteskapsforståelse og vigselfpraksis kan karakteriseres som diskriminerende, og benyttes som argument for å frata kirken vigselfmyndigheten. Stålsettutvalget unnlater å vise til fakta som bekrefter at diskrimineringsanklagen er grunnløs:

Fra utredningen om homofiles levekår i 2001:

Det faktum at homofile og lesbiske kan inngå partnerskap, og at dei har eit juridisk vern mot krenkingar frå andre på grunn af homofil orientering og livsform, gjer sitt til at unge menneske opplever ei legitimering av denne livsforma. Det same gjer open innstilling i media og skole og det at mange kjende personar vel å vere opne om si homoseksuelle orientering.

Norge: St.meld.nr. 25 (2000 - 2001) pkt. 4.1

<https://www.regjeringen.no/contentassets/9e533516e64d487d96a710f3821e077c/nn-no/pdfa/stm200020010025000dddpdfa.pdf>

Fra regjeringens høringsnotat til forslaget om felles ekteskapslov, 2007:

Ulik behandling av registrerte partnerskap og ekteskap har til dels vært oppfattet som diskriminering av homofile og lesbiske. Med hensyn til internasjonal privatrett kan det imidlertid neppe være grunnlag for se en eventuell ulik behandling av likekjønnede og forskjelligkjønnede ekteskap som diskriminerende.

Høringsnotatet til felles ekteskapslov, pkt. 6.3.1

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/felles-ekteskapslov-pa-horing/id467527/>

Fra regjeringens lovforslag om felles ekteskapslov i februar 2008:

At staten har etablert forskjellige lovgivninger og ordninger for hhv. ulikekjønnede og likekjønnede par, kan i seg selv ikke med rimelighet kalles diskriminering, så lenge disse ordningene er tilnærmet sammenfallende mht. rettigheter og plikter. Dette er et syn som finner støtte i juridiske fagmiljøer.

Ot.prp. nr. 33 (2007 – 2008), side 20

<https://www.regjeringen.no/contentassets/858f789f394446e6a33b1f7aec7da15e/no/pdfs/otp200720080033000dddpdfs.pdf>

Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) har tolket EMK artikkel 12 slik at bestemmelsen bare beskytter den tradisjonelle form for ekteskap, med det menes ekteskap mellom to personer av ulikt kjønn. Homofiles rett til å inngå ekteskap er dermed ikke direkte beskyttet av konvensjonen.

Ot.prp. nr. 33 2007–2008, side 12

<https://www.regjeringen.no/contentassets/858f789f394446e6a33b1f7aec7da15e/no/pdfs/otp200720080033000dddpdfs.pdf>

I Sverige hadde utredningen SOU 2007: 17 tilsvarende vurderinger:

Att äktenskapet inte står öppet för par med samma kön torde dock varken enligt regeringsformen eller enligt Europakonventionen i och för sig innebära en diskriminering på grund af sexuell läggning, men det torde ändå innebära en form af särbehandling.

SOU 2007: 17, sammenfatning side 17

<http://www.regeringen.se/contentassets/d8ce4c0dfea547c391469ac9a5646feb/aktenskap-for-par-med-samma-kon--vigsselfragor-hela-dokumentet-sou-200717>

I juni 2010 var likekjønnet ekteskap tema i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Bakgrunnen var at myndighetene i Wien i Østerrike i 2002 avviste to menn å inngå ekteskap.

Dommen presiserer at den europeiske menneskerettighetskonvensjonen ikke forplikter noen stat til å omdefinere betydningen av ekteskapet slik vi kjenner det i dag, til å omfatte par av samme kjønn.

Referanse: Schalk & Kopf mot Østerrike:

[http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99643#{"display":\["0"\],"languageisocode":\["ENG"\],"appno":\["30141/04"\],"itemid":\["001-99605"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99643#{)

Ordlyden i den europeiske menneskerettighetskonvensjonens Art. 12, Right to marry, er inntatt i den norske menneskerettighetsloven:

Men and women of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/*#*

Menneskerettighetskonvensjonen gir altså ikke hjemmel for å kreve at par av samme kjønn skal kunne inngå ekteskap med henvisning til beskyttelsen av retten til å inngå ekteskap. Dermed er det heller ikke rimelig å hevde at en forståelse der ekteskapet består av mann og kvinne, er diskriminerende.

Da Stortinget vedtok felles ekteskapslov, så vedtok de samtidig at kirkelige vigslere kan nekte å foreta vigsel dersom brudefolkene er av samme kjønn.

Ekteskapsloven §13

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-47>

Det ble også lovfestet at et ekteskap er ugyldig dersom prest i Den norske kirke ikke har fulgt liturgi fastsatt av Kirkemøtet. Det er dragkampen om kirkemøtets fremtidige behandling av dette temaet som nå preger valgkampen foran kirkevalget 2015.

Ekteskapsloven §13

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-47>

Reservasjonsrett for kirkelige vigslere og kriteriet om kirkemøtets vedtak om liturgi er forstått analogt til andre kristne trossamfunn.

Vigslere i andre trossamfunn enn Den norske kirke har samme reservasjonsrett internt i sitt eget trossamfunn. Vigslere i andre trossamfunn kan heller ikke foreta vigsel av brudefolk av samme kjønn, dersom dette ikke er hjemlet i den vigselordningen som ble lagt til grunn da trossamfunnet fikk godkjent sin vigselmyndighet.

Trossamfunnenes lovfestede reservasjonsrett er ikke diskriminerende. Dermed bortfaller også begrunnelsen for å frata trossamfunnene vigselmyndighet.

TROSFRIHET

Ideen om å frata kristne trossamfunn anledningen til å foreta vigsel, bryter etter vår vurdering med trosfriheten. I dag er ikke dette noe problem.

Kristne trossamfunn med vigselmyndighet er ikke pålagt krav om vigsel også av likekjønnede par. Ståsettutvalgets begrunnelse for å frata kirkene myndighet til å foreta vigsel, og andre utsagn vi har registrert i den politiske debatten i samme retning, tilsier at kirkens vigselmyndighet er under press.

Kirkene kan unngå dette økende presset ved enten å endre sin forståelse av ekteskapet, og åpne for vigsel av likekjønnede, eller å frasi seg vigselmyndigheten.

Problemet er hvordan samfunnet skal forholde seg til kirker som opprettholder at ekteskapet er for en mann og en kvinne og at dette er en forutsetning for barnets rett til sine foreldre.

Vi svarer ikke for kristne trossamfunn, men tror likevel at vi har betydelig støtte for å hevde at de kristne selv må ha rett til å definere hvilke dimensjoner som ligger i den kristne ekteskapsinngåelsen.

Ståsettutvalget og andre som vil ha obligatorisk sivil ekteskapsinngåelse, hevder at kirkene kan ha sin egen seremoni med feiring, forbønn og velsignelse. Dermed definerer de at de borgerlige og sivile rettsvirkningene av ekteskapet ikke konstitueres av kirken med av staten.

Med dette går de også inn på trossamfunnets område, og avgrenser trossamfunnets rett til å definere den kirkelige ekteskapsinngåelsen.

Det kan være kristne trossamfunn som legge til grunn i sin teologi og praksis at ekteskapsinngåelsen har et omfang utover en ren velsignelse, og at det nettopp er trossamfunnets ekteskapsinngåelse som konstituerer ekteskapet som institusjon.

Det angriper på trosfriheten dersom trossamfunn fratras vigselfmyndigheten og henvises til borgerlig vigsel hjemlet i felles ekteskapslov for å inngå ekteskap med ekteskapets borgerlige rettsvirkninger.

Tilsvarende vil det frata kristne personer deres menneskerett til å inngå ekteskap, dersom de ikke lenger kan vies til ektefolk i kirken, men henvises til borgerlig vigsel hjemlet i felles ekteskapslov for å inngå ekteskap med ekteskapets borgerlige rettsvirkninger.

BISPEMØTETS SAMLIVSETISKE UTVALG

Stortingets vedtak av den samlede reformen felles ekteskapslov bekrefter at myndighetene har erkjent og akseptert at likestilling av ekteskap mellom mann og kvinne og ekteskap mellom to personer av samme kjønn endrer den juridiske forståelsen av hvem som er et barns foreldre. Dette fordi det nettopp var i dette området de juridiske endringene ble gjort ved reformen felles ekteskapslov.

Engasjementet for å endre kirkens ekteskapsforståelse og vigselsordning avviser denne forbindelsen, og hevder at ekteskapsordningen kan vurderes isolert.

Flertallet i Bispemøtets samlivsetiske utvalg anbefalte i 2013 at kirken vedtar liturgi for likekjønnet ekteskap. I pressekonferansen i 2013 ved fremleggelsen av utvalgets rapport, ble det presisert at utvalget hadde avgrenset sin utredning mot forhold som berører barns situasjon.

... Vi har heller ikke ønsket å gå særlig inn i spørsmål knyttet til barneloven og bioteknologiloven, altså adopsjon, eggdonasjon, sæddonasjon, surrogati.

SAMMEN: Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv. Utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i Den norske kirke, pkt. 1.3, side 8.

<https://kirken.no/globalassets/kirken.no/bispemotet/2014/dokumenter/rapporter/sammen-2013-hele-ny-low.pdf>

Den kirkelige argumentasjonen for liturgi for likekjønnet ekteskap ønsker åpenbart ikke å bli assosiert med de konsekvenser dette vil ha for barnets rettigheter.

POLITISK ALLIANSE

Endringene i samfunnets og lovgivningens forståelse av familie, kjønn, kjønnsidentitet, ekteskap og foreldreskap er en tung politisk og ideologisk trend i vestlige samfunn og kultur. Endringene fremmes politisk i en uvanlig allianse mellom den politiske høyresiden og venstresiden.

Trenden passer høyresidens liberale argumentasjon om individets rettigheter og frihet, og tilrettelegging for kommersielle aktører på frie markeder uten regulering. Næringslivets positive holdning til felles ekteskapslov, kom – og kommer - til uttrykk i høringsuttalelser, mediautspill, markedsføring og reklame.

Venstresidens pådriverfunksjon for reformene har antakelig vært begrunnet i tiltak mot diskriminering. Deler av venstresiden har antakelig vært kritiske til kjernefamilien som en borgerlig og konserverende institusjon, som fortjener kritikk og utfordring i et feministisk likestillingsperspektiv.

Venstresiden har en klassiske vilje til å regulere markedskrefter og å ivareta fellesverdier gjennom politisk styring. Denne viljen er etter vår vurdering fraværende når det gjelder verdier som venstresiden ureflektert oppfatter som religiøst begrunnet og tilhørende en patriarkalsk samfunnsorden. I slike tilfeller ser vi venstresidens allianse med libertarianske og markedsliberalistiske ideer.

Etter vår vurdering så inngår felles ekteskapslov, og etterfølgende reformer som det er vist til ovenfor, i en klassisk deregulering, slik vi har sett på mange samfunnsområder de siste tiårene.

KONKLUSJON

1. Spørsmålet om vigsel av par med samme kjønn kan ikke vurderes isolert fra det reelle omfanget og konsekvensene av reformen felles ekteskapslov.
2. Bioteknologi, kommersielle markedskrefter, libertariansk ideologi, kjønnsforskningens teorier og den politiske venstresiden kritikk av tradisjonelle familiestrukturer har funnet sammen i en tung kulturell og økonomisk trend i den vestlige verden. Bare en kristen kirke med kunnskap og integritet kan stå fast i sitt eget verdigrunnlag i møte med denne trenden.
3. Kirkens eventuelle innføring av liturgi for likekjønnet ekteskap, vil nødvendigvis også legitimere det presset på barnets juridiske stilling i forhold til foreldreskap som her er dokumentert.
4. Det er kunnskapsløst, urimelig og uten hjemmel i menneskerettighetene å anklage kirken for diskriminering når den opprettholder en vigselspraksis som i tillegg til egen teologiske forståelse er hjemlet både i ekteskapsloven og praksis ved den europeiske menneskerettighetsdomstolen.

Oslo, 8. september 2015

Med vennlig hilsen
VERDIALLIANSE

Jan Harsem

Morten Dahle Stærk

VERDIALLIANSEN • nettverk for kristne verdier

ORG.NR.: 913 714 547

INTERNETT: www.verdialliansen.no / **FACEBOOK:** <https://www.facebook.com/verdialliansen>

KONTOR: Gamle Drammensvei 227 • Asker Sentrum / **POST:** Postboks 23 • 1371 Asker • Norge

MOBIL: + 47 - 95 771199 (Jan) • +47 – 957 90 957 (Morten)